

«Ξένον τόκον ἰδόντες»: Θεολογικά παράλληλα στις ακολουθίες των Χριστουγέννων & του Ακάθιστου Ὑμνου (Γεώργιος Κουννούσιης, Δρ. Θεολογίας, Κοινωνιολόγος)

[/ Πεμπτούσια](#)

Στην ακολουθία των Χριστουγέννων εντύπωση κάνουν οι στίχοι του Κοντακίου της εορτής, έργο του περίφημου υμνογράφου Ρωμανού του Μελωδού: «Ἡ Παρθένος σήμερον, τόν Ὑπερούσιον τίκτει, καί ἡ γῆ τό Σπήλαιον, τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει. Ἄγγελοι, μετά Ποιμένων δοξολογοῦσι. Μάγοι δε, μετά ἀστέρος ὁδοιποροῦσι· δι' ἡμᾶς γάρ ἐγεννήθη, Παιδίον νέον, ὁ πρό αἰώνων Θεός»[1].

Ἡ εορτή των Χριστουγέννων ιστορικά καθιερώθηκε στο χριστιανικό εορτολόγιο τον Δ΄ αἰώνα μ.Χ. και στη λειτουργική της διαμόρφωση επέδρασε ἡ προγενέστερη εορτή του Πάσχα. Οἱ Πατέρες της Εκκλησίας, ιδίως κατά την προεόρτια περίοδο της εορτής των Χριστουγέννων, έδωσαν τα στοιχεία εκείνα ώστε οι δύο μεγάλες εορτές του χριστιανικού εορτολογίου να έχουν κοινή μορφή ακολουθιών. Ακόμη και ἡ προπαρασκευαστική νηστεία των Χριστουγέννων απέκτησε κατά τον Ζ΄ αἰώνα μ.Χ. την τεσσαρακονθήμερο διάρκειά της ελκυσόμενη από το πρότυπο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής[2].

Παρόλα αυτά στην υμνολογία της Εκκλησίας μας ένα άλλο Κοντάκιο, αυτή τη φορά κατά την προεόρτιο περίοδο της εορτής του Πάσχα, επηρεάστηκε από την εορτή των Χριστουγέννων. Το Κοντάκιο αυτό είναι ο πολύ γνωστός και αγαπητός στους Χριστιανούς Ακάθιστος Ύμνος, έργο πιθανόν και αυτό του Ρωμανού του

Μελωδού. Ουσιαστικά ο Ακάθιστος Ύμνος είναι το κοντάκιο της εορτής του Ευαγγελισμού με κύριο του θέμα το μυστήριο της σαρκώσεως του Λόγου του Θεού, του Ιησού Χριστού. Στους εικοσιτέσσερις (24) οίκους που έχουν αλφαβητική ακροστιχίδα παρουσιάζεται με πανέμορφο τρόπο στο πρώτο μισό το ιστορικό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και της Γεννήσεως του Θεανθρώπου και στο δεύτερο μισό ακολουθεί η θεολογική επεξεργασία του μυστηρίου της Σαρκώσεως[3].

Ιδίως η Β΄ και η Γ΄ Στάση των Χαιρετισμών[4] επικεντρώνονται στους στίχους του Κοντακίου των Χριστουγέννων: οι Ποιμένες δοξολογούν την “ἔνσαρκον Χριστοῦ παρουσίαν”, οι Μάγοι ακολουθούν τον “θεοδρόμον Ἀστέρα”, φθάνουν τον “ἄφθαστον” και όταν τον αντικρίζουν χαίρονται, αφού στο πρόσωπό του αντιλαμβάνονται “τόν πλάσαντα χειρί τούς ἀνθρώπους”. Τον κατανοούν ως Δεσπότη, ο οποίος “δούλου ἔλαβεν μορφήν” και σπεύδουν να του προσφέρουν τα πολύτιμά τους δώρα. Ακολουθώντας, οι Μάγοι εκπληρώνοντας τις Προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης[5], γίνονται “κήρυκες θεοφόροι”, οι οποίοι επιστρέφοντας στη Βαβυλώνα κήρυξαν “τόν Χριστόν ἅπασιν”[6], αφήνοντας παράλληλα τον Ηρώδη που τους ανέμενε στα κρύα του λουτρού[7].

Ο “ὑπερούσιος” που γεννήθηκε από την Παρθένο “νέαν ἔδειξεν κτίσιν” και “τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει” στη γη με τον “ξένον τόκον” που έγινε φανερός, τόσο στους αγγέλους, όσο και στους ανθρώπους, ούτως ώστε να “ξενωθούν τοῦ κόσμου” και να στρέψουν “τόν νοῦν εἰς οὐρανόν”. Ἦταν τέτοιο το μεγαλείο του θαύματος αυτού του “ξένου τόκου” ώστε “πᾶσα φύσις ἀγγέλων, κατεπλάγη τό μέγα τῆς σῆς ἐνανθρωπήσεως ἔργον”. Ἦταν τόσο μεγάλο το μυστήριο, δηλαδή, που ούτε ακόμη και οι Ἄγγελοι, οι υπηρέτες του Θεού, δεν γνώριζαν και φυσικά δεν κατανοούσαν. Ο “ὑψηλός και ἀπρόσιτος Θεός ἐπὶ γῆς ἐφάνη ταπεινός ἄνθρωπος”, ο οποίος ήρθε στον κόσμο με σκοπό “ἐλκῦσαι πρὸς τό ὕψος” τους ανθρώπους. Ο “πρό αἰώνων Θεός” έγινε προσιτός ἄνθρωπος που συνδιαλέγεται με τους ανθρώπους και ακούει τα προβλήματά τους. Παράλληλα, η Θεοτόκος παρά τον τόκο του Υιού της, παραμένει Παρθένος, αφήνοντας έτσι τους “πολυφθόγγους ῥήτορας, ὡς ἰχθύας ἀφώνους”, ενώ οι πιστοὶ Χριστιανοὶ απλὰ “τό μυστήριον θαυμάζοντες” προσκυνοῦν τον “ἀπερίγραπτο Λόγο”, ο οποίος με “συγκατάβαση θεϊκή” “σάρξ ἐγένετο”[8].

Για ποια αἰτία, όμως, έγινε ο Θεός ἄνθρωπος; Επειδὴ “σῶσαι θέλων τόν κόσμον, ὁ τῶν ὅλων κοσμήτωρ, πρὸς τοῦτον αὐτεπάγγελτος ἦλθε”. Επομένως, η αἰτία της Ενανθρωπήσεως του Χριστού ήταν η σωτηρία του ἀνθρώπου, ἀλλά και του κόσμου ολόκαιρου[9]. Σύμφωνα με τον ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, το ἔργο αὐτό ἀρμοζε μόνο στο δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, ο οποίος ἔδωσε τη ζωή ἐξαρχῆς και ἦταν δυνατόν και πρέπον να ἀνακαλέσει και σώσει τον διαπεσόντα ἄνθρωπο[10],

καθώς και τη κτίση που “συστενάζει καί συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν”[11].

Συνεπώς, ο Υιός και Λόγος του Θεού “δι’ ἡμᾶς γάρ ἐγεννήθη”, επειδή ιδιαίτερο γνώρισμα της θείας φύσεως είναι η φιλανθρωπία. Και αφού “αὐτεπάγγελτος ἦλθε” κάλεσε “ὁμοίῳ γάρ τό ὅμοιον” με απώτερο σκοπό τον αγιασμό του. Ὅλ’ αυτά πραγματοποιήθηκαν «διότι εἶχε ἀνάγκη ἡ ἀσθενήσασα ἀνθρώπινη φύση ἀπό θεράποντα ἱατρό, ἐπειδή εἶχε ἀνάγκη ὁ καταπεσών ἄνθρωπος ἀπό ἀνορθωτή, ἐπειδή εἶχε ἀνάγκη τοῦ ζωοποιού αὐτός που ἔχασε τὴ ζωή. Εἶχε ἀνάγκη νὰ ἐπαναφερθεῖ στο ἀγαθὸ αὐτός που ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴ συμμετοχή σὲ τὴν ἀγαθότητα. Επειδὴ χρειαζόταν τὴν παρουσία τοῦ φωτός, αὐτός που φυλακίστηκε στο σκοτάδι. Διότι ζητούσε τὸν λυτρωτὴ ὁ αἰχμάλωτος, τὸ συναγωνιστὴ ὁ δεσμώτης, τὸν ἐλευθερωτὴ αὐτός που ἦταν κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς δουλείας»[12].

Οι Χριστιανοί σε ἀντίθεση με τοὺς Ἐθνικοὺς εἰδωλολάτρες “οὐκ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα”[13], καὶ γι’ αὐτὸ τὸ λόγο ἡ Ἐκκλησία ἀντικατέστησε τὴν λατρεία τοῦ Ἡλίου γιὰ τὸ χειμερινὸ ἡλιοστάσιο με τὴν εορτὴ τῶν Χριστουγέννων καθιερώνοντάς τὴν ἀκριβῶς τὴν ἴδια μέρα, δηλαδή στις 25 Δεκεμβρίου. «Τὰ Χριστούγεννα ἐτσι ἐγίναν ἡ κορωνίδα ὅλης τῆς νοσταλγίας τῆς ἀνθρωπότητας καὶ ἡ ἀσβεστὴ δίψα τῆς γιὰ νόημα καὶ καλοσύνη, καὶ ἡ ἀρχὴ μιᾶς νέας θρησκευτικῆς ἐποχῆς σὲ τὴν ὁποία ἡ λατρεία μεταφέρεται ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὶς τυφλὲς δυνάμεις σὲ τὸν Ἕνα που βρίσκεται ὑπεράνω τῆς φύσεως κι ὅταν ἀκόμη καθρεφτίζεται μέσα τῆς, καὶ που ὁ ἴδιος εἶναι ἡ πηγὴ, τὸ περιεχόμενο καὶ ὁ σκοπὸς ὅλης τῆς ζωῆς. Ἡ φυσικὴ θρησκεία – ἡ λατρεία τῆς δημιουργίας καὶ ὄχι τοῦ Δημιουργοῦ – ἀνατράπηκε ἐτσι ἐκ τῶν ἐνδον»[14].

Ὁ Υιὸς τοῦ Πατρὸς “Θεὸς ὢν τέλειος, Ἄνθρωπος τέλειος γίνεται, καὶ ἐπιτελεῖται τὸ πάντων καινῶν καινότερον, τὸ μόνον καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον”[15], ὅπως μας ἀναφέρουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Στὸ πρόσωπο τοῦ βρέφους τοῦ σπηλαίου τῆς Βηθλεὲμ ὅσοι πήγαν πρῶτοι νὰ προσκυνήσουν, οἱ Ποιμένες, οἱ Μάγοι καθὼς καὶ οἱ Ἄγγελοι, εἶδαν “Ἐκεῖνον που ἦταν καὶ πρωταρχικὸς Ποιητὴς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ Ἐκεῖνον που ἐπ’ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἦλθε καὶ ἐσαρκώθη καὶ θὰ ξαναέλθει σὲ τὴ συντέλεια τῶν αἰώνων, δηλαδή τὸν Δημιουργὸν καὶ τὸν Καινοργὸν καὶ Σωτῆρα ὅλου τοῦ κόσμου καὶ ὅλου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Εἶδαν τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, τὸν προφητευόμενον καὶ ἀναγγελλόμενον ἀπὸ τὸν Θεὸν Σωτῆρα, τὴν “προσδοκία ὅλων τῶν Ἐθνῶν” (Γεν. 49,10), τὸν ἀπεσταλμένον ἀπὸ τὸν Θεό, τὸν Μεσσία-Χριστό»[16].

“Ἄγνωστον μυστήριον” ὀνομάζει ὁ ὑμνωδὸς τὴ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δηλαδὴ γεννήθηκε σαν ἄνθρωπος, ὄχι κάποιος προφήτης ἢ κάποιος ἄγγελος, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Θεός[17]. Μέσα ἀπὸ τὴ λατρευτικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ὁ κάθε πιστὸς Χριστιανὸς

έχει τη δυνατότητα να ανακαλύψει «αυτό το βαθύ μυστήριο του κόσμου και καθετί που αποκαλύπτεται στους αγίους, στα παιδιά και στους ποιητές»[18].

Κλείνω το παρόν κείμενο με τα λόγια ενός κατεξοχήν μύστη της Ορθοδόξου παραδόσεως και ταπεινού υπηρέτη του αναλογίου, καθώς και της αγιογραφικής τέχνης που με απλότητα, αλλά συνάμα και με σοβαρότητα ερμήνευσε κάποτε το μυστήριο της Ενανθρωπήσεως του Θεού Λόγου: «το λοιπόν, επειδή ο άνθρωπος δεν μπορούσε να βγη μόνος του από την τυφλομάρα που έπαθε, ζώντας δίχως τη γνώση του Θεού, κατέβηκε στη γη ο ίδιος ο Θεός, και πήρε κορμί σαν το δικό μας κ' έγινε άνθρωπος ίδιος με μας, για να μας βγάλει από την ψευτιά, και να μας γλυτώσει από τον πνευματικό θάνατο, δηλαδή τον πραγματικό θάνατο... Λοιπόν, ήρθε στον κόσμο ο Χριστός για να μας φέρει πάλι τη γνώση του Θεού, που την είχε χάσει ο άνθρωπος. Κι η γνώση του Θεού είναι η αιώνια ζωή»[19]. Και συνεχίζοντας σε άλλη ευκαιρία τη σκέψη του αναφέρει: «Και γιατί κατέβηκε ο Θεός ανάμεσά μας; Κατέβηκε ο Θεός σ' εμάς, επειδή εμείς δεν ανεβαίναμε προς Εκείνον, γιατί η σαρκική φύση μας είναι βαρειά κι' αμαρτωλή, βαρηνμένη από το προπατορικό αμάρτημα. Λοιπόν, για να μας σώση από το σκοτάδι της αμαρτίας, ήτανε ανάγκη να μπη μέσα σ' ανθρώπινο σώμα, ο "αχώρητος"»[20].

[1] Κοντάκιο εορτής Χριστουγέννων, Μηναίον του Δεκεμβρίου, Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 1996, σελ. 217.

[2] Φουντούλη Ι., Λογική Λατρεία, Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 19973, σελ. 328-335.

[3] Φουντούλη Ι., Λογική Λατρεία, ό.π., σελ. 63-71.

[4] Όσα αναφέρονται στην Ακολουθία του Ακαθίστου Ύμνου βλ. Ωρολόγιο το Μέγα, Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήναι 200717, σελ. 533-537.

[5] Ψαλμ. 7, 10-11' Ησ. 55,5.

[6] Παπαθανασίου Θ., Με την ψυχή στα πόδια. Από το μνήμα το καινό στους δρόμους του κόσμου, Έν πλῶ, Αθήνα 2007, σελ. 97-102.

[7] Μθ. 2, 7-12.

[8] Ιω. 1, 14.

[9] Φλορόφσκυ π. Γ., Δημιουργία και Απολύτρωση, (μτφρ. Πάλλη Π.), Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 184: «Ο σκοπός και το αποτέλεσμα της Σαρκώσεως ορίστηκαν με ακρίβεια ως η Λύτρωση του ανθρώπου και η αποκατάστασή του στην αρχέγονη κατάσταση που καταστράφηκε από την πτώση και την αμαρτία. Η αμαρτία του κόσμου καταργήθηκε και απαλείφθηκε από τον Ενανθρωπήσαντα, και Αυτός μόνο, που ήταν Θεός και άνθρωπος, μπορούσε να το κάνει αυτό».

[10] Γρηγορίου Νύσσης, Λόγος Κατηχητικός ο Μέγας, PG 45, 40C.

[11] Ρωμ. 8,22.

[12] Γρηγορίου Νύσσης, Λόγος Κατηχητικός ο Μέγας, PG 45, 48AB.

[13] Ειρμός Ωδής Ζ' Κανόνα Ακάθιστου Ύμνου, Ωρολόγιο το Μέγα, ό.π., σελ. 526.

[14] Σμέμαν π. Α., Εορτολόγιο. Ετήσιος Εκκλησιαστικός κύκλος, (μτφρ. Ροηλίδη Ι.), Ακρίτας, Αθήνα 20052, σελ. 53-57.

- [15] Ιωάννου Δαμασκηνού, Έκδοσις ακριβής της Ορθοδόξου Πίστεως 45, PG 94, 984. Μάξιμου Ομολογητού, Προς Θαλάσσιον περί διαφόρων απόρων 60, PG 90, 1136.
- [16] Γιέφτις Α., (πρώην Επισκόπου Ζαχουμίου και Ερζεγοβίνης), Χριστός η Χώρα των Ζώντων, Ίνδικτος, Αθήναι 2007, σελ. 68-69.
- [17] Θεοτοκίον Δ΄ ήχου, Μεγάλου Εσπερινού Σαββάτου, Παρακλητική, Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα 20045, σελ. 173: «Τό ἀπ' αἰῶνος ἀπόκρυφον καί ἀγγέλοις ἄγνωστον μυστήριον διά σοῦ, Θεοτόκε τοῖς ἐπί γῆς πεφανέρωται. Θεός ἐν ἀσυγχύτῳ ἐνώσει σαρκώμενος και σταυρόν ἐκουσίως ὑπέρ ἡμῶν καταδεξάμενος».
- [18] Σμέμαν π. Α., Εορτολόγιο, ό.π., σελ. 64.
- [19] Κόντογλου Φ., Χριστού Γέννησις. Το φοβερόν Μυστήριον, Αρμός, Αθήνα 2001, σελ. 18-19.
- [20] Κόντογλου Φ., Χριστού Γέννησις, ό.π., σελ. 51-52.